

๑. โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๐ ของกรมการข้าว

๑. หลักการและเหตุผล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความมั่นคงและยั่งยืน ทรงคิดค้นเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหา เกษตรกรรมที่ไม่ได้ผลในเขตแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำในการเกษตร โดยเฉพาะการประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งมีความเสี่ยงสูงในการขาดแคลนน้ำ กรณีฝนทิ้งช่วงและปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอ ในการเพาะปลูก

เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ ทฤษฎีแห่งการใช้น้ำและการบริหารงานพัฒนาการเกษตรแผนใหม่ เน้นถึงเกษตรกรรายย่อยที่มีที่ดินจำนวนน้อย สามารถเลี้ยงตัวเองได้ สามารถผลิตข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคตลอดทั้งปี มีพืชผักและอาหารโปรตีนจากการเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ หมู ปลา เป็นต้น ไร่บริโภคได้ตลอดทั้งปี แนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” ได้กำหนดการจัดแบ่งพื้นที่เป็น ๓๐-๓๐-๓๐-๑๐ คือ ขุดสระร้อยละ ๓๐ ปลูกข้าวร้อยละ ๓๐ ปลูกพืชไร่/พืชสวนร้อยละ ๓๐ และที่อยู่อาศัยร้อยละ ๑๐ ของพื้นที่ทั้งหมด

ดังนั้น เพื่อรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ที่ทรงมีต่อปวงชนชาวไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงจัดทำโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ขึ้นเพื่อถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยส่งเสริมให้เกษตรกรที่มีความสนใจจาก ๘๘๒ อำเภอ รวมทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า ๗๐,๐๐๐ ราย ได้นำหลักทฤษฎีใหม่ไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองอย่างเหมาะสม ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ของเกษตรกรตามภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ โดยมุ่งหวังจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ อันเกิดจากการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยการสร้างอาชีพอย่างเหมาะสมกับทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (Single Command : SC) นำรายชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่พิจารณาจัดแบ่งความรับผิดชอบให้แก่หน่วยงานในสังกัดในระดับพื้นที่ตามความเหมาะสม เพื่อดำเนินงานและติดตามงานอย่างต่อเนื่อง โดยใช้พื้นที่และศักยภาพของหน่วยงานประกอบการพิจารณา ซึ่งมีหน่วยงานในสังกัดรับผิดชอบดำเนินการ จำนวน ๑๓ หน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่มีปัญหาอุปสรรค ซึ่งกรมการข้าว (ศูนย์วิจัยข้าว ๑๘ แห่ง และศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ๑๖ แห่ง) ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบเป้าหมายเกษตรกร จำนวน ๒,๑๘๑ ราย ในพื้นที่ ๓๔ จังหวัด (รายละเอียดตามเอกสารแนบ)

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และเพื่อรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ที่ทรงมีต่อปวงชนชาวไทยส่งเสริมองค์ความรู้เชิงปฏิบัติการตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่จากแปลงต้นแบบที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องตามภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่

๒.๒ เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้นำแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเกษตรในพื้นที่ของตนเองตามความเหมาะสมและสอดคล้องตามภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่

๒.๓ เพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น สามารถลดรายจ่ายในครัวเรือน และมีรายได้เสริม

๓. เป้าหมาย/พื้นที่ดำเนินการ

เกษตรกรที่มีความสมัครใจ และมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (Single Command) ในแต่ละจังหวัด แบ่งเป้าหมายเกษตรกรที่ได้รับผิดชอบ จำนวน ๒,๑๘๑ ราย ใน ๓๔ จังหวัด

๔. ระยะเวลาการดำเนินงาน

ระหว่างเดือนธันวาคม ๒๕๕๙ – ธันวาคม ๒๕๖๐

๔. หน่วยงานรับผิดชอบ

- หน่วยงานหลัก กองประสานงานโครงการพระราชดำริ กรมการข้าว
- หน่วยงานสนับสนุน กองวิจัยข้าวและพัฒนาข้าว และกองเมล็ดพันธุ์ข้าว กรมการข้าว

๕. แนวทางการดำเนินงาน

๕.๑ ภารกิจของกรมการข้าว

เป็นที่เล็งให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ตามที่ได้รับมอบหมาย ในการช่วยเกษตรกรจัดทำผังแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ วางแผน/ประสานการรับปัจจัยการผลิตพื้นฐานเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ส่งเสริมองค์ความรู้เชิงปฏิบัติการแก่เกษตรกร ติดตามความก้าวหน้า ให้คำแนะนำ และคำปรึกษาการทำแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ (กรมการข้าวไม่ได้สนับสนุนปัจจัยการผลิต)

การสนับสนุนปัจจัยการผลิตพื้นฐานเพื่อการพึ่งพาตนเองเบื้องต้นให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ

(๑) การปรับปรุงพื้นที่ (ดิน/น้ำ) กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

(๒) การเตรียมปัจจัยการผลิต

- กรมวิชาการเกษตร พันธุ์พืชผักสวนครัว
- กรมส่งเสริมการเกษตร พันธุ์ไม้ผล/ไม้ยืนต้น
- กรมหม่อนไหม ท่อนพันธุ์หม่อน
- กรมปศุสัตว์ สัตว์ปีก (ไก่ไข่ เป็ดไข่ ไก่พื้นเมือง เป็ดเทศ)
- กรมประมง ปลากินพืช (ปลานวลจันทร์เทศ ปลานิล ปลาตะเพียน ปลาอีสงเทศ)

(๓) ขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพิ่มเติมจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน

๕.๒ วิธีการดำเนินงาน

(๑) เจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยข้าว และศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (Single Command) ในแต่ละจังหวัด ให้รับผิดชอบเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ สார்วจข้อมูลเกษตรกรเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการฯ ตามแบบฟอร์มที่ ๑ และแบบฟอร์มที่ ๒ ส่งกรมการข้าว

(๒) การส่งเสริมองค์ความรู้เชิงปฏิบัติการ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมองค์ความรู้เชิงปฏิบัติการแก่กลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย ดังนี้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ การบริหารจัดการน้ำ การจัดทำบัญชีครัวเรือน การจัดการฟาร์ม การดูแลสุขภาพโดยชีววิธี/วิถีธรรมชาติ/เกษตรอินทรีย์ การปรับปรุงบำรุงดิน ฯลฯ (ธันวาคม ๒๕๕๙ – มีนาคม ๒๕๖๐)

(๓) การจัดทำผังแปลง และป้ายโครงการ (ธันวาคม ๒๕๕๙ – มกราคม ๒๕๖๐) แนะนำให้เกษตรกรเป้าหมาย ได้จัดทำ

๑) ผังแปลงปัจจุบันของเกษตรกร

๒) วางแผนพัฒนาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามความต้องการของเกษตรกร (ผังแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ แผนการผลิต แผนปฏิบัติงาน)

๓) สำรวจความต้องการรับการสนับสนุนของเกษตรกรเป้าหมายตามกิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่

(๔) เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ผังแปลงของเกษตรกรเป้าหมาย โดยดูจากพื้นที่จริงของเกษตรกรแต่ละราย และบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ ภายในจังหวัด เพื่อให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตพื้นฐานเพื่อการพึ่งพาตนเองเบื้องต้นตามความต้องการของเกษตรกร และตามความจำเป็นและเหมาะสม พร้อมรายงานผลการสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรเป้าหมายให้กรมการข้าวทราบ (ธันวาคม ๒๕๕๙ – มกราคม ๒๕๖๐)

(๕) เจ้าหน้าที่ติดตาม ดูแล ให้คำแนะนำ คำปรึกษา และช่วยแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกรเป้าหมาย ตั้งแต่ได้รับปัจจัยการผลิตจนถึงสิ้นสุดโครงการ

(๖) การรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการ ตามแบบฟอร์ม ระยะเวลาตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๙ - กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ รายงานเป็นประจำทุกสัปดาห์ (ส่งทุกวันศุกร์) ตั้งแต่เดือนมีนาคม ๒๕๖๐ รายงานเป็นรายเดือน (ภายในวันที่ ๕ ของเดือนถัดไป)

๕.๓ การขับเคลื่อนกลุ่มเป้าหมายเกษตรกรตามความพร้อม ปี ๒๕๖๐

เป้าหมายภาพรวมของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน ๗๐,๐๐๐ ราย เป็นเกษตรกรที่มีความสมัครใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ถวายเป็นหลวง โดยพื้นที่ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการต้อง Start Zero แล้วจัดแบ่งกลุ่มเกษตรกรตามความพร้อมในการลงทุนในกิจกรรมเพิ่มเติมด้วยตนเอง

กลุ่มที่ ๑ พร้อมมาก (cell ต้นกำเนิด) : กุมภาพันธ์ – เมษายน ๒๕๖๐ เป้าหมาย ๒๑,๐๐๐ ราย (๓๐%) โดยจังหวัดคัดเลือกเกษตรกรกลุ่มพร้อมมาก ให้กระจายตัวในทุกตำบล/อำเภอ อย่างน้อยตำบลละ ๓ ราย (๓-๕ รายหรือตามความเหมาะสม) $\times ๗,๐๐๐$ ตำบล = ๒๑,๐๐๐ ราย

กลุ่มที่ ๒ พร้อมปานกลาง (cell แรกตัวครั้งที่ ๑) : พฤษภาคม – กันยายน ๒๕๖๐ เป้าหมาย ๔๒,๐๐๐ ราย (๖๐%)

กลุ่มที่ ๓ พร้อม (cell แรกตัวครั้งที่ ๒) : ตุลาคม – ธันวาคม ๒๕๖๐ เป้าหมาย ๗,๐๐๐ ราย (๑๐%)

กรมการข้าวทำหน้าที่เป็นหน่วยงานพี่เลี้ยงให้กับเกษตรกรเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๒,๑๘๑ ราย (พื้นที่ดำเนินการ ประมาณ ๑๘,๕๐๐ ไร่) ใน ๓๔ จังหวัด จัดกลุ่มเกษตรกรจำแนกตามความพร้อมในการลงทุนในกิจกรรมเพิ่มเติมด้วยตนเอง ซึ่งเป็นเกษตรกรที่มีความสมัครใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ถวายเป็นหลวง สามารถแบ่งกลุ่มเกษตรกร ได้ดังนี้

(๑) กลุ่มพร้อมมาก (cell ต้นกำเนิด) มีเกษตรกร จำนวน ๗๖๓ ราย ดำเนินการช่วงเดือน กุมภาพันธ์ – เมษายน ๒๕๖๐

(๒) กลุ่มพร้อมปานกลาง (cell แรกตัวครั้งที่ ๑) มีเกษตรกร จำนวน ๑,๐๗๙ ราย ดำเนินการช่วงเดือน พฤษภาคม – กันยายน ๒๕๖๐

(๓) กลุ่มพร้อม (cell แรกตัวครั้งที่ ๒) มีเกษตรกร จำนวน ๓๓๗ ราย ดำเนินการช่วงเดือน ตุลาคม – ธันวาคม ๒๕๖๐

หมายเหตุ : ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชัยนาท ขอปรับลดเป้าหมายเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการของจังหวัดสิงห์บุรี ๑ ราย (จากเดิม ๒๕ ราย เป็น ๒๔ ราย ซึ่งได้แจ้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แล้ว เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๐) ทำให้เป้าหมายเกษตรกรในความรับผิดชอบของกรมการข้าว คงเหลือ **๒,๑๘๐ ราย** ในพื้นที่ ๓๔ จังหวัด

๖. งบประมาณ

๖.๑ **ครั้งที่ ๑** จำนวน ๓๒๗,๑๕๐ บาท (สามแสนสองหมื่นเจ็ดพันหนึ่งร้อยห้าสิบบาทถ้วน) เป็นค่าใช้จ่ายในการนำเกษตรกรศึกษาดูงานแปลงต้นแบบ/ศูนย์เรียนรู้ของเกษตรกรเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมการข้าว (พี่เลี้ยง) จำนวน ๒,๑๘๑ รายๆ รายละ ๑๕๐ บาท ได้แก่ ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม ค่าอาหาร ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง/ค่าพาหนะนำเกษตรกรดูงาน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทุกหน่วยงานใช้ตัวอนุมัติโครงการฯ ภาพรวมจากสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามหนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ กษ ๐๒๓๐/๖๐๑ ลงวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๙ เรื่อง ขออนุมัติโครงการศึกษาดูงานแปลงต้นแบบ/ศูนย์เรียนรู้ของเกษตรกรเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (โอนจัดสรรเงินงบประมาณให้ศูนย์แล้ว)

๖.๒ **ครั้งที่ ๒** จำนวน ๑,๖๔๘,๖๐๐ บาท (หนึ่งล้านหกแสนสี่หมื่นแปดพันหกร้อยบาทถ้วน) ใช้เงินกันสำรองโครงการของกรมการข้าว ซึ่งได้โอนจัดสรรเงินงบประมาณให้ศูนย์แล้ว (วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐) ประกอบด้วย

๖.๒.๑ ค่าใช้จ่ายในการจัดทำผังแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ และติดตามให้คำแนะนำเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมการข้าว (พี่เลี้ยง) จำนวน ๒,๑๘๑ รายๆ ละ ๖๐๐ บาท ได้แก่ ค่าเบี้ยเลี้ยง/ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง/ค่าพาหนะของเจ้าหน้าที่ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยข้าว และศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน ๓๔ ศูนย์ ในพื้นที่ ๓๔ จังหวัด วงเงิน ๑,๓๐๘,๖๐๐ บาท

๖.๒.๒ ค่าบริหารโครงการของเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง ในการติดตามให้คำแนะนำการปฏิบัติงานของศูนย์วิจัยข้าว และศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ทั้ง ๓๔ ศูนย์ วงเงิน ๓๔๐,๐๐๐ บาท

๗. แผนการปฏิบัติงาน

ตามที่สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด และแจ้งให้ทราบในแต่ละเดือน พร้อมแบบการรายงานผลการดำเนินงาน

๘. ผลผลิต

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ภายใต้การดูแลของกรมการข้าว จำนวน ๒,๑๘๑ ราย ได้รับความรู้ แนวทางการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และเข้าถึงปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐานเพื่อการยังชีพ

๙. ผลลัพธ์

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ นำแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเกษตรในพื้นที่ของตนเองตามความเหมาะสม และสอดคล้องตามภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่อย่างยั่งยืน

๑๐. ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน

๑๐.๑ ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ : เกษตรกรมีการทำเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างยั่งยืน ด้วยความสมัครใจ ภายใต้การดูแลของกรมการข้าว จำนวน ๒,๑๘๑ ราย

๑๐.๒ ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ :

(๑) ร้อยละ ๘๐ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตเป็นแนวเกษตรทฤษฎีใหม่

(๒) เกษตรกรที่รับบริการมีความพึงพอใจต่อปัจจัยการผลิตและการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านข้าวที่ได้รับ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐

๑๑. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑๑.๑ เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้นำไปปฏิบัติจริงอย่างแพร่หลายในทุกภูมิภาคของประเทศไทย

๑๑.๒ เกษตรกรได้รับความรู้ สามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดและรูปแบบในการทำมาหากิน การประกอบอาชีพให้มีศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง โดยสามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับตนเอง และครอบครัว